

Γιατί τα ακροδεξιά κόμματα αυξάνουν την εκλογική τους επιρροή στην Ευρώπη: Η παράμετρος της ασφάλειας

Δρ. Τριαντάφυλλος Καρατράντος

Κείμενο Ανάλυσης

Μάρτιος 2025

Αρ. 5

Η εικόνα εξωφύλλου δημιουργήθηκε με τη βοήθεια Τεχνητής Νοημοσύνης.

Copyright © 2025 | All Rights Reserved

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Διεύθυνση: Ανδρέα Ζάκου, Γρ.301, 2404 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος.

Τηλέφωνο: +357 22 664470 ■ Email: info@ispd.org.cy ■ www.ispd.org.cy

Το Ινστιτούτο προάγει τον ελεύθερο και ανοιχτό δημόσιο διάλογο που εδράζεται στον ορθολογισμό και στην επιστημονική τεκμηρίωση. Οι απόψεις που εκφράζονται σε δημοσιεύσεις του Ινστιτούτου εκφράζουν αποκλειστικά τον/την συγγραφέα ή τους συγγραφείς και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου.

Δρ. Τριαντάφυλλος Καρατράντος

Ανώτερος Ερευνητικός Εταίρος

Περί του Συγγραφέα

Ο Δρ. Τριαντάφυλλος Καρατράντος είναι διεθνολόγος με ειδικότητα στην ευρωπαϊκή ασφάλεια και στις νέες απειλές και ειδικότερα στην ριζοσπαστικοποίηση που οδηγεί στον βίαιο εξτρεμισμό και στην τρομοκρατία. Είναι Ερευνητής σε ζητήματα Ριζοσπαστικοποίησης, Τρομοκρατίας, Μοντέλα Αστυνόμευσης, Ασφάλεια και Εξωτερική Πολιτική στο Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και σύμβουλος ερευνητικών προγραμμάτων για την ριζοσπαστικοποίηση, το οργανωμένο έγκλημα, την τρομοκρατία και τις πολιτικές πρόληψης στο Κέντρο Μελετών Ασφάλειας (ΚΕΜΕΑ). Το Σεπτέμβριο του 2021, με απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ορίστηκε μέλος της Συμβουλευτικής Ομάδας Ερευνητών Υψηλού Επιπέδου (Advisory Board of Researchers) για την έρευνα και την εξέλιξη της πολιτικής για την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης και την αντιμετώπιση του βίαιου εξτρεμισμού που δημιούργησε το Δίκτυο Ευαισθητοποίησης για τη Ριζοσπαστικοποίηση- Υποστήριξη Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Είναι διδάκτωρ Ευρωπαϊκής ασφάλειας και νέων απειλών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Τον Ιούλιο του 2019 μέχρι τον Αύγουστο του 2021 διετέλεσε Σύμβουλος Πολιτικής Ασφάλειας του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, ενώ από τον Σεπτέμβριο του 2021 είναι Σύμβουλος Πολιτικών Ασφάλειας του Υπουργού Επικρατείας.

Γιατί τα ακροδεξιά κόμματα αυξάνουν την εκλογική τους επιρροή στην Ευρώπη: Η παράμετρος της ασφάλειας

Τα αποτελέσματα των ευρωπαϊκών εκλογών σε διάφορες χώρες και κυρίως το αποτέλεσμα των πρόσφατων εκλογών στη Γερμανία έχουν προκαλέσει ξανά μεγάλη συζήτηση, αλλά και αγωνία για την ενίσχυση των ακροδεξιών πολιτικών σχηματισμών και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει αυτή για τις φιλελεύθερες δημοκρατίες και την Ε.Ε..

Δεν είναι μυστικό πως η μεγαλύτερη αγωνία υπάρχει γύρω από τις επόμενες Προεδρικές Εκλογές στη Γαλλία και τις πιθανότητες που θα έχει να κερδίσει αυτές τις εκλογές μια υποψηφιότητα από το χώρο της ακροδεξιάς (π.χ. Λεπέν). Για να μπορέσουμε ωστόσο να κατανοήσουμε την πολιτική και εκλογική επιρροή των ακροδεξιών κομμάτων, δεν πρέπει να κινηθούμε σημειακά και εστιάζοντας κάθε φορά σε μια εκλογική διαδικασία. Πρέπει να προσεγγίσουμε την άνοδο της ακροδεξιάς παγκοσμίως, εντάσσοντας στη συζήτηση και τις πολιτικές και εκλογικές εξελίξεις στις Η.Π.Α. Δεν πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε τον άκομψο τρόπο με τον οποίο ο Elon Musk εξέφρασε την υποστήριξη του προς το ακροδεξιό κόμμα AfD στις πρόσφατες εκλογές στη Γερμανία.

Είναι σημαντικό λοιπόν να μπορέσει κάποιος να προσεγγίσει τις αιτίες που οδήγησαν τόσο μεγάλο αριθμό πολιτών να ψηφίσουν ακροδεξιούς σχηματισμούς. Δεν μπορεί να μένουμε σε απλουστευμένους αφορισμούς περί ακροδεξιών, καθώς, όπως αναδεικνύουν και όλες οι σχετικές αναλύσεις, η δεξαμενή των ψηφοφόρων αυτών των κομμάτων είναι σε σημαντικό βαθμό ετερογενής, ακόμη και συγκυριακή. Είδαμε για παράδειγμα τα αποτελέσματα στις περιοχές της Ανατολικής Γερμανίας.

Η πώλωση, η ανασφάλεια και ο λαϊκισμός

Υπάρχουν προβλήματα που οι πολίτες αισθάνονται πως οι Κυβερνήσεις, αλλά και η Ε.Ε., δεν μπορούν να επιλύσουν και το παράπονο τους αυτό τους οδηγεί σε ακραίες πολιτικές επιλογές; Η απάντηση είναι περίπου αυτονόητη. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο πως ζούμε εδώ και χρόνια στην εποχή της μετά- ιδεολογίας και η εκλογική προτίμηση είναι περισσότερο συμπεριφορική διαδικασία και έκφραση παραπόνων και οργής. Σχεδόν σε όλες τις χώρες της Δύσης υπάρχουν αναλύσεις για τους χαμένους της παγκοσμιοποίησης, τις νέες ανισότητες και την αντικυβερνητική τάση που επικρατεί.

Τα τελευταία χρόνια βιώνουμε μία περίοδο σημαντικών και μεγάλων αλλαγών σε πολλά επίπεδα. Από τους διεθνείς οργανισμούς και τη λειτουργία των κρατών, μέχρι την ενημέρωση, την επικοινωνία και την καθημερινότητά των πολιτών που επηρεάζεται από δύο βασικές δυναμικές: α) την εξέλιξη της τεχνολογίας και β) τη διασπορά των μέσων επικοινωνίας και δικτύωσης. Παράλληλα, όμως, ζούμε σε έναν κόσμο μεγάλων ανισοτήτων. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, με τις αδυναμίες στο ρυθμιστικό της πλαίσιο, δημιούργησε νέους χαμένους, που βιώνουν εντονότερα την απειλή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι παγκόσμιες προκλήσεις, αλλά και οι κρίσεις σε διαφορετικά επίπεδα (οικονομία, πολιτική, ασφάλεια, μετανάστευση, κουλτούρα) έχουν δημιουργήσει μια ευρεία αίσθηση δημοκρατικού ελλείμματος και δύο επάλληλες διαδικασίες αμφισβήτησης της φιλελεύθερης δημοκρατίας που οδηγούν σε κρίση: α) εμπιστοσύνης και β) αντιπροσώπευσης. Τα παγκόσμια προβλήματα δεν βρίσκουν λύση σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς το σχήμα της υπερεθνικής διακυβέρνησης δεν έχει προχωρήσει στο βαθμό που είναι απαραίτητο, ενώ τα κράτη δεν μπορούν να δώσουν απαντήσεις μεμονωμένα. Αυτή η κατάσταση δημιουργεί ένα διττό σχήμα απογοήτευσης, αλλά και οργής για τους πολίτες διαφόρων κρατών.

Οι ΗΠΑ, για παράδειγμα, αντιμετωπίζουν μία εκτεταμένη κρίση δημοκρατίας, με μεγάλες ανισότητες και βαθιές διχοτομίες. Η σημαντικότερη όμως απειλή για τις ΗΠΑ πηγάζει μέσα από το θολό τοπίο των διαφόρων ριζοσπαστικοποιημένων ομάδων και ατόμων που πιστεύουν σε θεωρίες συνωμοσίας, με αποτέλεσμα τις διάφορες δολοφονικές επιθέσεις ανθρώπων που υποστηρίζουν θεωρίες όπως η QAnon ή η «Μεγάλη Αντικατάσταση».

Τα ακροδεξιά κόμματα έχουν επενδύσει στην ανάδειξη των ζητημάτων ασφάλειας και κυρίως στη σύνδεση τους με την διάσταση της ταυτότητας, αναδεικνύοντας τον φόβο για το διαφορετικό (τον "Άλλο") ως απειλή για την ταυτότητα σε ατομικό, αλλά και συλλογικό επίπεδο.

Εκ των πραγμάτων, η κρίση της πανδημίας διεύρυνε τα παράπονα κοινωνικής και οικονομικής φύσης και συνέβαλε στη δημιουργία πρόσφορου εδάφους για την ανάπτυξη ρητορικής μίσους και στοχοποίησης, αλλά και προώθησης απλοποιημένων «λύσεων». Τα αισθήματα αβεβαιότητας και προβληματισμού για το μέλλον κατέστησαν τα εξτρεμιστικά αφηγήματα ελκυστικά. Ένα παράδειγμα αποτελούν οι διαδηλώσεις και οι βίαιες συγκρούσεις με την αστυνομία, στο πλαίσιο της αντίδρασης στα μέτρα για τη

διαχείριση της πανδημίας, που ξέσπασαν σε διάφορες χώρες της Ευρώπης και στις ΗΠΑ. Τα γεγονότα αυτά συνιστούν ένδειξη για μία έντονη κοινωνική και βίαιη κινητοποίηση, την οποία προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν οι εξτρεμιστές.

Η παρατεταμένη πόλωση έχει οδηγήσει στη ριζοσπαστικοποίηση μεγάλου αριθμού πολιτών, χωρίς απαραίτητα αυτή να έχει προκύψει από την υποστήριξη μίας συγκεκριμένης ιδεολογίας. Αντίθετα, το βασικό ενοποιητικό στοιχείο είναι ο αντικυβερνητισμός και αντιελιτισμός που διαπερνά ιδεολογίες και πολιτικές πεποιθήσεις.

Επί της ουσίας βλέπουμε μια αρθρωτή διεργασία: α) διάχυση θεωριών συνωμοσίας, β) διεύρυνση του ελλείμματος εμπιστοσύνης και της αμφισβήτησης των πολιτικών ελίτ, γ) αντιδραστική κινητοποίηση στο διαδίκτυο, αλλά και στους δρόμους. Αυτό το τρίπτυχο είναι συστατικό στοιχείο της ακροδεξιάς ριζοσπαστικοποίησης.

Πέραν όμως της οικονομίας που είναι σημαντικό ζήτημα για τους πολίτες των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών, τα θέματα ασφάλειας και ταυτότητας έχουν αναδειχτεί ως κυρίαρχα στην πολιτική συζήτηση, με χαρακτηριστική περίπτωση το ζήτημα της μετανάστευσης, το οποίο κυριάρχησε έντονα στην προεκλογική περίοδο στη Γερμανία. Τα ακροδεξιά κόμματα έχουν επενδύσει στην ανάδειξη των ζητημάτων ασφάλειας και κυρίως στη σύνδεση τους με την διάσταση της ταυτότητας, αναδεικνύοντας τον φόβο για το διαφορετικό (τον “Άλλο”) ως απειλή για την ταυτότητα σε ατομικό, αλλά και συλλογικό επίπεδο.

Η πανδημία έδωσε την ευκαιρία στις εξτρεμιστικές ομάδες να ενδυναμώσουν τα αφηγήματα που σχετίζονται με το μίσος, την ξеноφοβία και τη στοχοποίηση θρησκευτικών, πολιτισμικών και φυλετικών ομάδων, αλλά και την αντίδραση στην παγκοσμιοποίηση, στον καπιταλισμό και στην εκλαμβανόμενη ως κρατική καταστολή.

Η κρίση της πανδημίας συνέβαλε στη διασπορά πάρα πολλών θεωριών συνωμοσίας και γενικότερα στην εντατικοποίηση της παραπληροφόρησης. Είναι άλλωστε γνωστό πως οι θεωρίες συνωμοσίας παίζουν σημαντικό ρόλο στη ριζοσπαστικοποίηση, με χαρακτηριστικά παραδείγματα, τους δράστες των επιθέσεων σε Christchurch και Hanau (δήθεν αποικισμός από μουσουλμάνους μετανάστες, αλλοίωση της ταυτότητας, σχέδιο «αόρατων» κέντρων αποφάσεων κ.ά.). Ειδικότερα, η πανδημία έδωσε την ευκαιρία στις εξτρεμιστικές ομάδες να ενδυναμώσουν τα αφηγήματα που σχετίζονται με το μίσος, την

ξενοφοβία και τη στοχοποίηση θρησκευτικών, πολιτισμικών και φυλετικών ομάδων, αλλά και την αντίδραση στην παγκοσμιοποίηση, στον καπιταλισμό και στην εκλαμβανόμενη ως κρατική καταστολή.

Είναι κρίσιμο το γεγονός πως το διαδίκτυο έχει καταστεί βασικό μέσο προώθησης της βίας, αλλά και του διχαστικού και μισαλλόδοξου λόγου. Μέσα από τις συγκρουόμενες ταυτότητες έχει αναδειχθεί ένας μισαλλόδοξος διαδικτυακός ακτιβισμός που σε αρκετές περιπτώσεις στηρίζεται στην παραπληροφόρηση και σε ψευδείς ειδήσεις και αλληλοεπιδρά με την διαδικτυακή προπαγάνδα των εξτρεμιστικών οργανώσεων. Σε αυτή τη διαδικασία η διεκδίκηση δικαιωμάτων έχει μετατραπεί σε έναν τυφλό αντισυστημισμό που φλερτάρει με τον βίαιο και ακραία πολωτικό λόγο, τροφοδοτώντας τα επεισόδια των βίαιων κινηματικών δρώντων.

Αυτή την αίσθηση παραπόνων εκμεταλλεύονται διάφορες λαϊκίστικες και αυταρχικές δυνάμεις και ηγέτες που επί της ουσίας υποσκάπτουν τη δημοκρατία, εργαλειοποιώντας τις δημοκρατικές διαδικασίες εκ των έσω (π.χ. συμμετέχοντας στις εκλογές, ενώ παράλληλα προσπαθούν να υποβαθμίσουν την κοινοβουλευτική διαδικασία).

Επικέντρωση στα προβλήματα και όχι στην ακροδεξιά

Είναι σημαντικό λοιπόν να διερευνηθεί αν υπάρχει ένα πραγματικό αίσθημα ανασφάλειας πάνω στο οποίο χτίζουν πολιτικά επιχειρήματα τα ακροδεξιά κόμματα ή αν είναι μια πολιτική κατασκευή ασφαλειοποίησης, κυρίως θεμάτων όπως το μεταναστευτικό.

Μπορούμε να μιλήσουμε όμως μόνο για πολιτική επιτυχία των ακροδεξιών κομμάτων στο να αναδείξουν αυτή την πολιτική ατζέντα και να αξιοποιήσουν λαϊκίστικά επιχειρήματα ή πρέπει να δούμε ποια είναι η πραγματική κατάσταση με τα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα, μεταξύ αυτών και της ασφάλειας; Είναι σημαντικό λοιπόν να διερευνηθεί αν υπάρχει ένα πραγματικό αίσθημα ανασφάλειας πάνω στο οποίο χτίζουν πολιτικά επιχειρήματα τα ακροδεξιά κόμματα ή

αν είναι μια πολιτική κατασκευή ασφαλειοποίησης, κυρίως θεμάτων όπως το μεταναστευτικό.

Τα τελευταία χρόνια οι ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι αντιμέτωπες με απανωτές κρίσεις, ζούμε, όπως είναι πλέον γνωστό, στην εποχή των πολύ- κρίσεων, οι οποίες οξύνουν το

αίσθημα ανασφάλειας και την ευαλωτότητα των ανθρώπων. Οι φυσικές καταστροφές και τα τεχνολογικά ατυχήματα έχουν εντείνει περισσότερο το αίσθημα του κινδύνου. Ο διακρατικός πόλεμος, ως συνέπεια των πρωτοβουλιών αυταρχικών κρατών, όπως η Ρωσία, επέστρεψε στην Ευρώπη. Οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν παγκόσμιες προκλήσεις, όπως η κλιματική κρίση, η μετανάστευση, ο αυταρχισμός και οι αναδυόμενες τεχνολογίες, οι οποίες μπορούν και έχουν σημαντικές επιπτώσεις ασφάλειας. Έχει ενταθεί η δια-προσωπική βία με τις διάφορες μορφές της (ενδοοικογενειακή, έμφυλη, βία ανηλίκων, ρατσιστική βία κ.α.), προκαλώντας μια καθημερινή πίεση σε όρους ανθρώπινης και κοινωνικής ασφάλειας. Οι μοναχικοί δρώντες και οι τρομοκρατικές επιθέσεις στους λεγόμενους “μαλακούς” στόχους έχουν δημιουργήσει μια έντονη αίσθηση απειλής στην καθημερινότητα του πολίτη. Σε αρκετές περιπτώσεις έχουμε δει όξυνση της πόλωσης, μεγάλες διαμαρτυρίες που κατέληξαν σε βίαια επεισόδια.

Οι συνθήκες αυτές αποτυπώνουν με τον πλέον γλαφυρό τρόπο τις κοινωνίες διακινδύνευσης στις οποίες ζούμε. Οι διευρυμένοι κίνδυνοι και απειλές έχουν μεταβάλει την ίδια την έννοια της ασφάλειας και ως εκ τούτου και τις πολιτικές ασφάλειας. Μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο κρίσης εμπιστοσύνης και σύγκρουσης ταυτοτήτων τα ζητήματα ασφάλειας αντί να ενώνουν, διχάζουν. Η ασφάλεια εκ των πραγμάτων βρίσκεται στο επίκεντρο των πολωμένων κοινωνιών του σήμερα, καθώς και της πολιτικής και εκλογικής αντιπαράθεσης, με μεγάλη πίεση από τους ακροδεξιούς πολιτικούς σχηματισμούς.

● Θα πρέπει να προσεγγίσουμε την προσπάθεια για τη λεγόμενη συμμαχία των ακροδεξιών και εθνικιστικών κομμάτων σε χώρες της Ε.Ε. που προεβέδουν το λεγόμενο *Make Europe Great Again* (MEGA), ως την ευρωπαϊκή εκδοχή του βασικού πολιτικού

Όπως είναι λογικό, μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, ο πολίτης ζητά από το κράτος να του παρέχει ασφάλεια. Σε ένα σύνθετο κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο, η αίσθηση της απειλής είναι σε σημαντικό βαθμό συνάρτηση των προσωπικών βιωμάτων και αντιλήψεων. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι επιπτώσεις ασφάλειας είναι αυτές που έχουν οδηγήσει σε μια αρνητική στάση έναντι θεμάτων όπως η μετανάστευση. Για παράδειγμα οι επιθέσεις που έγιναν πριν ή και κατά την προεκλογική περίοδο στη Γερμανία ήταν αυτές που ανέδειξαν, για μια ακόμη φορά τη μετανάστευση ως ζήτημα ασφάλειας. Δεν είναι τυχαίο πως η Κυβέρνηση του Καγκελαρίου Σόλτς είχε δύο φορές προχωρήσει σε

υιοθέτηση μέτρων που αφορούσαν στην σκλήρυνση της πολιτικής για το μεταναστευτικό, συμπεριλαμβανομένων των ελέγχων στα χερσαία σύνορά της. Καθώς και μέτρα για να αντιμετωπίσουν την εγκληματικότητα από μέλη μεταναστευτικών κοινοτήτων. Αξίζει να σημειωθεί πως το AFD προσπάθησε να εκμεταλλευτεί ακόμη και την τρομοκρατική επίθεση στο Μαγδεμβούργο, παρότι αυτή δεν είχε χαρακτηριστικά ισλαμιστικής τρομοκρατίας και ο δράστης είχε σε αρκετά σημεία κοινές προσεγγίσεις με την agenda του ακροδεξιού κόμματος.

Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε πως τα λαϊκιστικά ακροδεξιά κόμματα έχουν χτίσει το πολιτικό τους αφήγημα πάνω σε πραγματικές αγωνίες πολιτών. Αυτό οφείλεται και στην αστοχία και αδυναμία των πολιτικών συστημάτων να αναδείξουν προβλήματα και να αναζητήσουν λύσεις. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η μετανάστευση. Για χρόνια οι Κυβερνήσεις δεν ανεδείκνυαν τις επιπτώσεις ασφάλειας του θέματος, με αποτέλεσμα να δώσουν χώρο στους ακροδεξιούς σχηματισμούς να διαμορφώσουν την agenda με έναν αφοριστικό τρόπο, εξισώνοντας τους μετανάστες με τρομοκράτες και εγκληματίες.

Μια τελευταία παράμετρος που πρέπει να μας απασχολήσει είναι αυτή της λεγόμενης α- πολιτικής συνθήκης που υποστηρίζει και προωθεί ακροδεξιές και εθνικιστικές θέσεις.

Η ασφάλεια δεν είναι ένα πεδίο πολιτικής που μπορεί και πρέπει να εκχωρηθεί στα άκρα. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως πρέπει να περάσουμε σε μια εκτεταμένη κατάσταση πλήρους ασφαλειοποίησης. Χρειάζεται ένα νέο Κοινωνικό Συμβόλαιο, ένα σύγχρονο πλαίσιο πολιτικής ασφάλειας που θα απαντά στις απειλές, αλλά θα ενσωματώνει και τις ανασφάλειες των πολιτών.

Το είδαμε με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο στις πρόσφατες εκλογές στις ΗΠΑ, να εκφράζεται κυρίως μέσω του Elon Musk, ο οποίος άλλωστε δημόσια στήριξε το AFD. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να προσεγγίσουμε και την προσπάθεια για τη λεγόμενη συμμαχία των ακροδεξιών και εθνικιστικών κομμάτων σε χώρες της Ε.Ε. που πρεσβεύουν το λεγόμενο Make Europe Great Again (MEGA), ως την ευρωπαϊκή εκδοχή του βασικού πολιτικού μηνύματος του Προέδρου Τράμπ. Η πρόσφατη σύνοδος αυτών των κομμάτων που έγινε στην Ισπανία, προσπαθεί να λειτουργήσει ως μια πλατφόρμα και διαδικασία που θα μετεξελιχθεί τα συγκεκριμένα κόμματα από αντικυβερνητικά και διαμαρτυρίας σε κόμματα που μπορούν να ενισχύσουν και άλλο τη δύναμή τους και να διεκδικήσουν επί

ίσοις όροις την εξουσία. Δεν είναι άλλωστε λίγες οι ευρωπαϊκές χώρες που έχουμε ήδη μια τέτοια συνθήκη.

Τα εκλογικά αποτελέσματα και η άνοδος της ακροδεξιάς στη Γερμανία δεν είναι η εξαίρεση, αλλά ο κανόνας της τελευταίας περιόδου. Δεν αρκεί πλέον μετά από κάθε εκλογική διαδικασία που έχουμε ευνοϊκά αποτελέσματα για έναν ακροδεξιό πολιτικό σχηματισμό να εκφράζουμε την έκπληξη και τον φόβο μας. Πρέπει οι δημοκρατίες και τα πολιτικά κόμματα να κατανοήσουν το λόγο και κυρίως τις αιτίες ανόδου της ακροδεξιάς και να προσπαθήσουν να απαντήσουν σε αυτές.

Ο αποτελεσματικότερος τρόπος για να αντιμετωπιστεί η άνοδος της ακροδεξιάς, αλλά και γενικότερα των λαϊκιστικών αντικυβερνητικών κομμάτων, είναι η ανάδειξη των προβλημάτων στην πραγματική τους βάση και η προσπάθεια επίλυσής τους. Η ασφάλεια δεν είναι ένα πεδίο πολιτικής που μπορεί και πρέπει να εκχωρηθεί στα άκρα. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως πρέπει να περάσουμε σε μια εκτεταμένη κατάσταση πλήρους ασφαλειοποίησης. Χρειάζεται ένα νέο Κοινωνικό Συμβόλαιο, ένα σύγχρονο πλαίσιο πολιτικής ασφάλειας που θα απαντά στις απειλές, αλλά θα ενσωματώνει και τις ανασφάλειες των πολιτών. Αν δεν κινηθούμε σε αυτή την κατεύθυνση η κανονικοποίηση του πολιτικού λόγου, αλλά και της agenda των ακροδεξιών κομμάτων θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ίδια την φιλελεύθερη δημοκρατία.